

רצח סטאלין

מי ברצח עד זולאדיבובי

על ברכיו של המנהיג שחור-השפם. הוא היה חלק מחיים הנפשיים כמו אבא ואמא, ואולי אף יותר מהם.

גם מחוץ לגבולות היבשת הסובייטית התהלכו הבריות המומים. לא חי כיום אדם מבוגר בעולם, שלא התמודד איפעם במעמקי לבו עם יוסף סטאלין, שלא קיבל את תורתו בהערצה או שדחה אותה בשאט-נפש.

לפני שלוש שנים מת סטאלין האיש. הודיע מות סטאלין המושג, הסמל, הרמות ההיסטוריות. היה זה רצח בכוזנה תחילה, מבוצע בידי תלמידיו וזרשיו.

למראית-עין היה זה מעשה חסר-הגיון, מוזר, אפילו מטורף. למראית-עין כרתו מנהיגי ברית-המועצות את הענף הרעיוני עליו הם יושבים. אולם זה היה רק הרושם השטחי. מתחת לפני הקרקע פעל הגיון אחר, עמוק יותר, מוצק יותר.

מותו השני של יוסף סטאלין לא היה מקרי. הוא היה מחוייב המציאות, שכל חייוני בהתפתחות שתמייע את חותמה על הגדרות האנושות בשנים הקרובות.

יוסף סטאלין (קובנה) דגוגאשווילי

שוכנס להיסטוריה בשם סטאלין, לא נראה כאדם שנועד לגדולות. בשורת המנהיגים המבריקים, שהכינו והוללו את מהפכת אוקטובר, היה הוא האיש האפור ביותר. לא היה לו ברק הגאונות של לנין, המעוף האמנותי של טרוצקי, הכושר הרוחני של בוכארין, קאמנייב וזינובייב.

הוא נראה כאחד הפועלים השחורים של ההיסטוריה, המבצר עם את המלאכה בהתאם להוראות הניתנות על-ידי אחרים, כלי שנוה להשתמש בו, והנורק למחסן-הגרוטאות בגמר הדי עבודה. כך חשבו כל חבריו בצמרת המהפכה. הם התחרטו על הערכה זו. אך אז זה כבר היה מאוחר מדי.

כיצד הגיע איש זה למרום פיסגת ההיסטוריה? שום תכונה של סטאלין עצמו מסבירה את הדבר לגמרי, לא סבלנותו העילאית, לא זהירותו, לא פקחותו. הסיבה היא עמוקה יותר: האיש סטאלין התאים במקרה מאין כמוהו לשלב מסויים של המהפכה.

לנין יצר ההיסטוריה. סטאלין נוצר עדיירה.

מהפכה הי קומוניסטית

קומוניסטית, קא רל מארכס, לא חלם מעולם שהיא תפרוץ דווקא ברוסיה. הוא יצר תורה שבביל אר-קמת, הנמצאת ב-מהפכה הברזנית. הוא בז מעומק נפשו לגזע הסלאבי כור. לו הוא חשב שמהפכה כזו תפרוץ במולד-הגרימני, וכי גרימניה תהיה מולדת הפרולטריון. אולם ההזדמנות הגדולה לבצע מהפכה קומוניסטית באה דווקא בארץ המפגרת ביותר של אירופה דאז. אולי דווקא מפני שרוסיה הייתה כל כך מפגרת, יכול היה גאון מהפכני כמו לנין לחולל בה מהפכה בשעת-הכושר. מאחוריו היה רק מעוט קטן מאד של העם — קומץ של פועלי-תעשייה בפטרס-בורג ובמוסקבה, כמה טיפות כיס הרוסי האדיר.

כך ניצחה המהפכה — ומחוללה מצאו את עצמם — לאפתעתם הרבה — שליטים כל-יכולים איכרים נכערים, כבולה במצב-רוח של ימי-הביניים.

משך כמה שנים פעמו בלב המנהיגים אשליות. היה נדמה להם כי הנצחון הרוסי הוא רק שלבי-מעבר קצר, שהמהפכה תציף את אירופה כולה. בתרועת-התלהבות הקימו את הדי אינטרנציונל, שלחו מינשרים לפועלי כל העולם, הרימו את נס המרד בהונגריה ובגרמניה. הם חשבו כי בירת המהפכה תעבור, בקרוב, לברלין.

אולם האשליה מתה. המהפכה לא התפשטה. היא נשארה מבודדת ומנותקת בארץ אסיאתית גדולה, השמל וכבישים, בה חסרו לחלוטין כל התנאים המוקדמים למשטר קומוניסטי.

רגע שנתברר מצב זה, מת חלאדימיר איליץ אוליאן, נוב, המכונה לנין. יתכן שהיה זה מולו. ליד קברו הרענן נשארה קבוצה של שותפיו ותלמידיו, מבוהלים וחסרי-רעצה. מצב העולם היה שונה מכפי שתיארו לעצמם. הם עצמם היו תלושים מקרקע הצמיחה. הם היו בני-בית במהפכה העולמית, אך זרים בכפרים של אמא רוסיה.

ואז בא הגל הנגדי, שהרים את יוסף סטאלין אל הפיסגה. היה זה גל רוסני, גל שנועד כרכבות הכפרים של אמיה והספר האירופי. ייחמה כי לבות מליוני אנשים מפגרים. סטאלין סימך את הגל הזה.

הוא הכניז על סיממיו: "סוציאליזם בארץ אחת". פירו-היה: להפנות את הגב למהפכה העולמית, לבצר את המולדת הסובייטית. לחולל בה את המהפכה בלי עזרה מן החוץ. להפוך את רוסיה המפגרת למעצמה עולמית מתפתשת.

תכנית זאת הייתה מציאותית, מפני שהתמונה בסתרי הלב עם הגאווה הטבעית של האדם הרוסי, עם שאיפתו הטבעית להפוך את מולדתו לארץ מתקדמת, אדירה, עומדת ברשות עצמה.

הקומוניזטים נשטפו מן הכמה. עדיה נשאר יורשם של איוואן האיום ופוטמר הגדול, המהפכה כן הגדול, המהפכן מן הכפר הקווקזי, שהיה רק פעם אחת בחייו מחוץ לגבולות רוסיה.

איך הופכים למדינה נחש

לת, מפגרת, נבי ערתי-מדעת וחסרת-ציווד תוך שנים מעטות למעצמה תעשייתית אדירה? איך מבצעים בדרך אחד מהפכה שנמשכה כבר בבריטניה, בגרמניה ובארצות-הברית למעלה ממאה שנה?

לסטאלין הייתה תשובה: האכזריות האסיאתית, שאינה מתחשבת בחיי אדם. בין 1929 ו-1933 העי ביר בכוח הזרוע את איכרי ברית המועצות לקולחוזים, במחיר כמה מליונים הרוגים וגוועים ברעב. המשטרה החשאית הקימה משטר של אימים. מליונים נדרו למחנות עבודת-הכפייה במדבר הלבן של האזור הארקטי.

זה היה המחיר בו נקנתה הפיכתה של ברית-המועצות תוך 25 שנה, מהן ארבע שנות מלחמה קטלנית והרפנית, למדינה התעשייתית הגדולה ביותר בעולם, פרט לארצות-הברית.

בצד משטר הטרור, שעורר זועה ברחבי המערב, קם פולחן-מנהיגים אסיאתי, שהזכיר את עבודת-האלילים של שבטי הערבה הסיבירית ואת תפארת-ימי-הביניים של הכנסייה המזרחית. על אף מחאת אלמנטו וסלידת חבריו, הועברה גופתן הנוטה של לנין למאוזולאום, כאילו היה פרעה מצרי או חאן מונגולי. פולחנו של סטאלין עצמו הגיע לשיא הדי-גיחוק.

אולם משטרו של סטאלין

נשא בחובו את זרע חורבנו. עצם הצלתו הפך אותו לפסול. המשטר לקח את בני המוזיקים, את ילדי הרועים מערבות תורכיסטאן, ו-הוביל אותם לספסלי הלימודים של ה-טכניון והאוניברסיטה. הוא הוציא את האיכר הנבער מביקתתו, הטיל עליו לבי-הל קולחוז המעובד בטרקטור-יענק מסוג לוינו. המוני אסיה הפכו לאזרחי מדינה תעשייתית אירופית.

ככל שהצליח סטאלין יותר, פן הפך משטרו לפחות-ינסבל.

שיכבה בריאה של מנהלי בתי-הרושת, של מהנדסי-יצור, של צעניצבא, של מנהלי-חקלאות, התגבשה במדינה נחש-שה. שיכבה זו התרגלה לחיות בנחתיות. היא שוב לא הבינה מדוע עליה לחיות בצנע, שדה חלוצי בימי הראשית של המפעל החלוצי. היא ידעה כי המשק החדש יכול לייצר גם טראקטורים, גם טאנקים, וגם מכונות-פאר מסוג ציט.

התגמלות של ביורוקרטיה מסורבלת ובלתי-יעילה, שיגקה ממסורת המשטר הצארי, הרגיזה שיכבה זו. היא לא רצתה לקבל הוראות מטומטמות, שהפריעו ליעילות. היא לא רצתה כי התקרומת המדע תיעצר בגלל קפריסה של המנהיג שקבע חוקים מדעיים כאילו היו פקודת-קבע צבאיות.

היא לא רצתה גם לרעוד כל ימי חייה מדי הישמע קול מגפיים מסומרות בחדר-המדרגות בשעה שתיים בלילה.

כמו צעיר שהתמרד

נגד יור הקשה של אב עריץ, אשר התעקש לראות בו ילדון שובב, כך החלה הצמרת הסובייטית החדשה תוססת בשנות חייו האחרונים של סטאלין. כל עוד חי המנהיג הקשיש, הספיקו הפרסטיגיה האישית שלו ושלטון הטרור לרסן את המרד. אולם ברגע שמת — מוות טבעי או בלתי-טבעי — נזרק המכסה מעל דוד המים הרוחתים בקול של התפוצצות.

זה הדבר שקרה. לעיני כל, החודש.

רצח זכרו של סטאלין אינו סימן של חזקיה. להיפך הוא סימן של כוח, הפורץ סוף-סוף ככלים מיושנים. זהו צעדו העצמאי הראשון של דור חדש, שגדל במדינה תעשייתית שופ-עתי-מדי, היודע שאין כל אפשרות להחזיר את גלגלי ההיסטוריה אחורה.

המשק הסובייטי הוא עובדה קיימת. הוא מסוגל לבצר את התעשייה, לייצר פצצות-מימן וקליעים מונחים, ולספק באותה שעה את צרכיו הנאותים של האזרח ואף לתת לו מותרות. העוצמה הצבאית הסובייטית הגיעה לממדים המשתה ריים אותה מן הפחד, והמאפשרים לדיפלומטיה הסובייטית להפתיע את העולם בצעדים מפוכחים, נבונים ומצליחים. זהו המצב החדש, אותו מסמלת דמותו שופעת הידירות והמוצקה של ניקיטה כרושצ'וב מאין כמוהו.

מהפכה זו תימר

שך ומן מה, עד שהאדם הסובייטי ר-העולם כולו יתרגלו אליה. כאשר תהפוך סופית לעובדה קיימת, ישתנו בהדרגה פני העולם. הם לא יהיו עוד פנים שח-צייים שחור-וח-צייים לבן. ההב-דלים בין המח-נות שוב לא יהיו כל כך קיצו-ניים. ובתוצאה מכך יגדל מחנה-הבנינים, הניי-טראליסטי, המשתדל לאזן את שני הקצוות.

יהיה זה מצב חדש, הרה במחנות, גם למדינת ישראל.

